

RICHARD OHLSSON

Bör vi satsa på Guds existens?

I sin berömda skrift *Vadet* försöker den franske 1600-talsfilosofen och matematikern Blaise Pascal visa att det finns goda grunder för att satsa på Guds existens. Hans utgångspunkt är att ”om det finns en Gud, är Han ofattbar, eftersom Han saknar både delar och utsträckning; Han står inte i relation till oss. Därför kan vi varken veta vad Han är eller om Han är ... Antingen finns Gud, eller så finns Han inte”.

Förnuftet kan, understryker Pascal, inte vägleda oss här utan vi är tvungna att väga vinst mot förlust och satsa allt på en av dessa båda möjligheter. Om vi satsar på Guds existens och det visar sig att han existerar vinner vi evig lycka och finns han inte har vi inte förlorat något. Satsar vi däremot på att han inte existerar och det visar sig att han finns, har vi förlorat möjligheten till evig lycka och visar det sig att han inte finns har vi inte vunnit något. ”Satsa då, utan tvekan, på att Han finns”, även om det saknas förnuftiga skäl att tro mer på det alternativet än på hans icke-existens.

Men följer verkligen denna slutsats på de premisser Pascal presenterar? Visst finns möjligheten att Gud existerar men, som Pascal själv påpekar, vi kan inte veta vad han är, dvs vi vet inget om hans natur. Argumentet säger därför inget om vilken av alla de Gudar som människan tillber det är rimligt att tro på, vilket innebär att vi inte vet hur vi skall leva för att belönas med ett lyckligt efterliv.

Nu kan man ju framhålla att oavsett vilken Gud vi väljer finns det många gemensamma föreställningar om hur vi bör leva. De flesta religioner framhåller t ex ärlighet, ödmjukhet och trohet som eftersträvansvärda dygder. Om Pascals argument på ett övertygande sätt kan bevisa att vi bör leva våra liv i enlighet med dessa dygder, har det lyckats med något mycket viktigt. Att rättfärdiga ett moraliskt levande är ju ingen dålig bedrift.

Det ser alltså ut som om Pascal åtminstone lyckats med att slå fast att det kan vara en klok strategi att leva moraliskt i förhoppning om att Gud (om han finns) skall belöna oss med evig lycka efter jordelivets slut. Men riktigt så enkelt är det inte eftersom denna förhoppning är avhängig att Gud besitter vissa specifika egenskaper. Pascals resonemang bygger nämligen på förutsättningen att Gud är god och bara vill gott. Med andra ord, Pascals argument tycks endast vara giltigt om vi förutsätter vad som skall bevisas – att Gud är god.

Det är givetvis inte omöjligt att Gud har just de egenskaper som Pascal och många med honom tar för givna men ser vi oss omkring i världen, som är full av till synes meningslöst lidande, ter detta sig högst osannolikt. Ett, i skrivande stund, aktuellt exempel på detta är svältkatastrofen i Etiopien och de andra länderna på Afrikas horn, där över 12 miljoner människor riskerar att dö av svält och undernäring. Hur kan en allsmäktig och god Gud, som anses ha makt att påverka minsta grässtrås rörelse för vinden tillåta något sådant?

Denna fråga – ofta benämnd onskans problem – har genom århundradena sysselsatt åtskilliga filosofer och teologer. Hur kan en god Gud skapa en ond värld? Om Gud är god vill han inte lidande och är han allsmäktig kan han eliminera det. Ändå behöver vi bara slå upp tidningen eller sätta på TV:n för att se att han inte lyckats speciellt väl i detta avseende. Hur kär har Gud till exempel de barn som, under ofattbart lidande, tynar bort på Afrikas horn? Hur kär har han de barn som dagligen utsätts för de mest vedervärdiga sexuella övergrepp? Hur kär hade han de unga flickor som i kriget på Balkan utsattes för systematiska våldtäkter för att sedan sluta sina dagar med en trasig flaska uppkörd i skötet?

Ett vanligt försök att kringgå denna problematik är att hänvisa till den fria viljan. Gud har visserligen möjlighet att ingripa men han frikänns från ansvar för det onda eftersom det *enbart* är en följd av den fria vilja han förlänat människan. Men hur övertygande är egentligen detta resonemang? Faktum är ju att Evas brett i äpplet från kunskapens träd måste kunna förklaras även efter förvisningen från Paradiset.

Mot bakgrund av allt lidande och ondska i världen är det rimligt att fråga sig om den fria viljan verkligen är värd sitt pris. Ingen människa med minsta empatiska förmåga kan väl ge annat än ett nekande svar på den frågan medan Gud, av allt att döma, lutar åt det motsatta. "Eftersom Gud har skapat världen och ser vad som sker i den måste

han vilja att det förhåller sig så. Men, frågar vi oss, skulle han inte ha kunnat skapa, eller i efterhand ordna, en värld som inte innehåller så mycket ont?” (Anderberg, 1997). Med tanke på de egenskaper Gud sägs vara behäftad med är det svårt att se att han inte lika gärna skulle kunnat skapa en värld befolkad av människor som alltid fritt valde att göra det goda. Men eftersom han avstår från den möjligheten kan man bara, i Anderbergs anda, sluta sig till att han är nöjd med sin skapelse.

Detta måste i rimlighetens namn även gälla den skara människor som, trots att deras himmelske fader inte gör något för att förhindra alla vidrigheter i världen, fortsätter att sätta sin tilltro till hans godhet. Vad skulle egentligen behöva inträffa för att de troende ska svikta i sin tro på Gud?

En jordisk fader som gör allt för att underlätta sina barns liv och bespara dem lidande gör inget annat än sin plikt som far; han är inte värd någon överdriven vördnad eller beröm. Skulle han, däremot, underlåta att ta hand om sina barn ifrågasätter vi, med rätta, hans moral. Men när den himmelske fadern stillatigande ser på hur hans barn svälter ihjäl på Afrikas horn, finner de troendes skara tröst i att Gud säkert har ett (högre) syfte med detta lidande. Men hur länge kan de fortsätta att blunda för verkligheten och förlita sig på oändligheten och framhärda i tron att när något gott inträffar är Gud god och när något ont händer så är hans vägar outgrundliga?

Om vi, till skillnad från Pascal, inte förutsätter vad som skall bevisas när vi ställs inför påståendet ”Antingen finns Gud, eller så finns Han inte”, förefaller det, mot bakgrund av allt lidande och ondska i världen, inte finnas något som talar för att vi bör satsa på att han finns. Tvärtom, bör vi satsa allt på och hoppas att han inte finns; för vem vill väl leva i evighet med en fader som, trots att hans makt sägs vara obegränsad, inte ens lyfter ett finger för att hjälpa sina barn när de behöver det som mest?

Litteratur

ANDERBERG, THOMAS (1997). *Guds moral: En essä om lidandets och ondskans problem*. Nora: Nya Doxa.